Dr hab. Joanna Bar prof. UJ
Instytut Bliskiego i Dalekiego Wschodu
Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych
Uniwersytet Jagielloński

Kraków 15. 11. 2026

Recenzja pracy doktorskiej mgr Doreen Basemery zatytułowanej „ Filozofia Ubuntu: podejście do zarządzania konfliktami w osiedlu uchodźców Rwamwanji w Ugandzie" (ang. *Ubuntu Philosophy: An Approach for Conflict Management in Rwamwanja Refugee Settlement in Uganda*), przygotowanej pod kierunkiem naukowym prof. dr. hab. Jacka Sroki (promotor pomocnicza: dr. hab. Beata Ziębińska, prof. UKEN).

Mgr **Doreen Basemera** ubiega się o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Przygotowana przez nią dysertacja doktorska dotyczy zagadnień związanych z wyżej wymienioną dyscypliną; zaś wybrany temat dotyczy kwestii o istotnym znaczeniu dla praktyki współczesnych nauk o polityce i administracji.

Głównym celem podjętych przez nią badań była ocena rozumienia, praktykowania i uznawania filozofii Ubuntu oraz określenie jej znaczenia, ograniczeń i praktycznej przydatności w zarządzaniu konfliktami w zróżnicowanym etnicznie i kulturowo obozie dla uchodźców Rwamwanja w Ugandzie. Zgodnie z przyjętymi założeniami, wyniki badań miały pozwolić na opracowanie Ubuntu-centrycznego Hybrydowego Modelu Zarządzania Konfliktami.

W ramach realizacji przyjętego celu badawczego autorka dysertacji postawiła pytania dotyczące tego, w jaki sposób uchodźcy z obozu dla uchodźców Rwamwanja i członkowie społeczności przyjmującej (zaangażowani poprzez sąsiedztwo w problemy tego obozu) doświadczają i stosują zasady filozofii Ubuntu w codziennym zarządzaniu konfliktami; jak postrzegają Ubuntu decydenci i podmioty instytucjonalne; w jaki sposób zasady Ubuntu można włączyć do strategii zarządzania konfliktami na poziomie osad; oraz w jaki sposób praktyki oparte na Ubuntu wiążą się z innymi formalnymi i

nieformalnymi mechanizmami zarządzania konfliktami, funkcjonującymi w analizowanym środowisku obozu dla uchodźców Rwamwanja. Pytania te zakładały uzyskanie odpowiedzi, dotyczących określenia czynników determinujących szeroko rozumianą skuteczność zarządzania konfliktami w zróżnicowanym kulturowo obozie dla uchodźców Rwamwanja.

Przedłożona rozprawa ma układ tematyczny; złożona jest ze wprowadzenia (rozdział 1), czterech rozdziałów tematycznych (rozdziały 2–5), wniosków badawczych, obszernej bibliografii oraz załącznika. Struktura pracy jest spójna i logiczna.

Zgodnie z zamysłem autorki, rozdział pierwszy stanowi wprowadzenie do tematyki problemu badawczego, przedstawia historyczne i polityczne tło analizowanego problemu (wraz z prezentacją przekazu filozofii Ubuntu), cele oraz pytania badawcze, definicje i podstawowe pojęcia pracy. Jest to obszerny rozdział, liczący 30 stron, potwierdzający dogłębną znajomość analizowanej problematyki.

Rozdział drugi, choć tytuł zapowiada omówienie literatury tematu, poszerzony został o zagadnienia, związane z aspektami filozofii Ubuntu i zarządzania konfliktami, aspekty teoretyczne dotyczące tematyki badań oraz kontekst historyczny, dotyczący obecności uchodźców w Ugandzie.

Rozdział trzeci dotyczy praktycznych szczegółów podjętego projektu badawczego, metod i technik badawczych, a także aspektów etycznych prowadzonych badań. W rozdziale tym autorka wyjaśnia także przyjęty sposób operacjonalizacji hybrydowego modelu zarządzania konfliktami opartego na filozofii Ubuntu.

Rozdziały czwarty i piąty przedstawia wyniki badań empirycznych, uporządkowanych według pytań badawczych; autorka omawia i interpretuje pozyskane wyniki w odniesieniu do przyjętych ram teoretycznych, hipotez badawczych oraz istniejącej już literatury tematu. Rozważa wreszcie możliwości i ograniczenia stosowania zasad filozofii Ubuntu na rzecz mechanizmów zarządzania konfliktami w ramach analizowanego studium przypadku oraz analizuje czynniki wpływające na ich ograniczoną instytucjonalizację

W podsumowaniu zaprezentowano główne wyniki przeprowadzonych badań, udzielono odpowiedzi na pytania badawcze, ponownie omówiono tezy badawcze oraz wyjaśniono wkład badania w wymiarze teoretycznym i empirycznym; politycznym i praktycznym. Wskazano również ograniczenia badań wybranej tematyki oraz przedstawiono zalecenia dotyczące ich potencjalnej kontynuacji.

Wśród mocnych stron recenzowanej dysertacji chciałbym podkreślić solidne podstawy teoretyczne, przemyślany i konsekwentnie realizowany plan badawczy, a także płynną narrację. Istotny jest również wybór tematu; fakt, że dotychczasowe doświadczenia funkcjonowania obozów dla uchodźców w Ugandzie (i nie tylko) nie spełniły w pełni pokładanych w nich nadziei, z pewnością uzasadnia potrzebę dogłębnej analizy czynników leżących u podstaw tego zjawiska. Każdy wkład w zrozumienie tych złożonych przedsięwzięć, ich aspektów logistycznych i politycznych, może stanowić nieoceniony wkład w poprawę ich skuteczności.

Mocną stroną pracy jest także bogata i zróżnicowana baza źródłowa oraz rozszerzenie metod badawczych o badania terenowe. W badaniach bowiem zastosowano jakościowe studium pojedynczego przypadku z elementami etnograficznymi, osadzone w orientacji interpretatywistycznej z elementami obserwacji uczestniczącej. W badaniu uczestniczyli celowo dobrani informatorzy, zarówno reprezentanci uchodźców, jak i społeczności przyjmującej; materiał badawczy zgromadzono za pomocą wywiadów.

Mimo, iż przedmiot badań decyduje o ich przynależności do danej dyscypliny – którą w analizowanym przypadku pozostają nauki o polityce i administracji, recenzowana praca wykazuje znamiona pracy o charakterze interdyscyplinarnym, co dla piszącej tej słowa nie jest zarzutem lecz często niedocenianym, a bardzo wartościowym dodatkowym atutem dysertacji.

Atutem jest także osobiste doświadczenie autorki, przekładające na rzetelne przygotowanie do podjęcia badań, zarówno pod względem teoretycznym, jak i pracy w terenie.

Przekaz pracy został wsparty samodzielnie przygotowanymi materiałami graficznymi, wzbogacającymi przekaz tekstu (tabele) oraz mapami; obszerna bibliografia potwierdza, że praca została przygotowana w oparciu o bogatą bazę źródłową. Na uwagę zasługuje również staranność redakcyjna, widoczna nie tylko w tekście głównym, ale także w przypisach i bibliografii.

Poniżej zostaną zaprezentowane uwagi o charakterze szczegółowym:

- s. 19: „W XXI wieku obserwujemy przymusowe wysiedlenia na niespotykaną dotąd skalę, co pociąga za sobą poważne konsekwencje humanitarne i społeczne" (ang. The twenty-first century is experiencing forced displacement on an unprecedented scale, with significant humanitarian and social consequences), stwierdzenie to jest prawdziwe w

odniesieniu do Europy, jego europocentryzm przesłania natomiast fakt, że masowe uchodźctwo było obecne w Afryce już w ostatnich czterech dekadach XX wieku, także w Ugandzie, która pierwszych uchodźców z Rwandy przyjęła w 1959 roku i przyjmowała ich przez wszystkie dekady swej niepodległości, o czym autorka wspomina w kolejnych rozdziałach pracy („Ośrodek Rwamwanja został początkowo utworzony w 1964 roku w celu przyjmowania uchodźców z Rwandy"; ang. Rwamwanja was initially established in 1964 to receive Rwandees refugees);

- s. 45 i nast.: prezentując podstawowe pojęcia pracy warto uzupełnić je informacjami bibliograficznymi
- rozdziały pierwszy i drugi – warto rozważyć ominięcie powtórzeń, które powtarzają się w obu rozdziałach (omówienie filozofii Ubuntu, informacji o charakterze bibliograficznym), być może warto także przeredagować tytuły obu rozdziałów, aby ich zawartość w pełni się z nimi pokrywała (razi to zwłaszcza w przypadku rozdziału drugiego)
- podrozdział 2.5.: Kontekst historyczny dotyczący uchodźców i konfliktów w Ugandzie (ang. Historical context of refugees and conflicts in Uganda) – tytuł podrozdziału nie pasuje do zapowiedzi zawartej w tytule głównym drugiego rozdziału – może warto utworzyć dla tych treści odrębny rozdział i rozbudować; ponadto w opinii recenzentki prezentacja kontekstu historycznego jest więcej niż skromna, w przypadku publikacji ten właśnie aspekt warto poszerzyć
- s. 98: „W latach 80. i na początku lat 90. konflikty w Rwandzie, Burundi, Sudanie i Demokratycznej Republice Konga…" (ang. During the 1980s and early 1990s, conflicts in Rwanda, Burundi, Sudan and the Democratic Republic of the Congo) - we wspomnianym okresie Demokratyczna Republika Konga nosiła nazwę Zair
- s. 235: „Uganda pozostaje jednym z największych krajów przyjmujących uchodźców w Afryce, udzielając schronienia przede wszystkim uchodźcom z Demokratycznej Republiki Konga (DRK), Sudanu Południowego, Sudanu, Rwandy, Burundi, Somalii, Erytrei oraz innych sąsiednich krajów" (ang. Uganda remains one of the largest refugee-hosting countries in Africa, accommodating refugees primarily from the

Democratic Republic of Congo (DRC), South Sudan, Sudan, Rwanda, Burundi, Somalia, Eritrea, and other neighboring countries) – przekaz tego zdania to zbyt duży skrót myślowy, może wprowadzić czytelnika w błąd odnośnie rzeczywistego przebiegu granic Ugandy

- w spisie bibliograficznym zabrało choćby podstawowego podziała na materiały o charakterze źródłowym i opracowania
- błędy o charakterze edytorskim są nieliczne; pojawiają się jednak pomyłki w użyciu wielkim i małych liter; charakter tych pomyłek nie sugeruje jednak błędów o charakterze merytorycznym, prawdopodobnie są to raczej tzw. literówki.

Na zakończenie pragnę podkreślić, że przedstawione poniżej uwagi nie umniejszają wartości merytorycznej recenzowanej pracy ani jej wysokiej oceny; mają one na celu wyłącznie wskazanie jej niedociągnięć, umożliwiając zarazem ich poprawę.

Oceniając przedłożoną dysertację, należy uznać, że dokumentuje ona ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w dyscyplinie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy badawczej; należy podkreślić zarówno jej wartość teoretyczną, jak i praktyczną, mianowicie potencjał wykorzystania wyników badań do udoskonalenia zasad regulujących zasady funkcjonowania obozów dla uchodźców, nie tylko w Ugandzie.

Główną wartością naukową rozprawy jest podjęcie się opracowania Ubuntu-centrycznego Hybrydowego Modelu Zarządzania Konfliktami (ang. Ubuntu-Centric Hybrid Conflict Management Model), jako modelu łączącego wspólnotowe praktyki sprawiedliwości naprawczej z formalnymi instytucjami administracyjnymi, ochronnymi, policyjnymi i prawnymi. Tym samym, przedmiotem rozprawy doktorskiej stało się oryginalne rozwiązanie problemu w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze społecznej.

Recenzowana praca jest zatem znaczącym osiągnięciem naukowym, rzetelną rozprawą naukową, spełniającą wymagania stawiane pracom doktorskim zapisem ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.).

W związku z tym oceniam ją pozytywnie i rekomenduję dopuszczenie Pani **Doreen Basemera** do kolejnych etapów procedury związanej z nadaniem stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Podpisany elektronicznie przez
Joanna Bar
19.11.2026
19:49:31 +03'00'